
Nordiske Udkast

Tidsskrift for kritisk samfundsforskning – Årgang 51, nr. 1

Ida W. Winther, Dorte Kousholt, Nanna J. Jørgensen, Nana Clemensen, Karen Ida Dannesboe

”Det er som at vente på et tog, der bliver ved med at være forsinket”

– Coronatid fra et unge perspektiv

Resume

I artiklen er vi optaget af de udfordringer, unge oplevede i de år, der var præget af coronapandemien. Vi retter fokus på unge alderen 15-19 år, der kan siges at være 'på vej ud af familien', men som på grund af nedlukninger og sociale restriktioner 'sendes hjem i familien'. Med afsæt i Corona som et 'selvfølgelighedsbrud' og med hverdagsliv og tid som centrale analytiske kategorier sætter vi fokus på coronatiden set fra de unges perspektiv - både forstået som de forskellige tider eller bevægelser som pandemien udgjorde, men også den daglige tid, dvs. hvad det betød for de unges hverdagsliv at skifte et socialt liv uden for familien ud med hjemmeliv og onlineskole. Coronakrisen medførte både flere konflikter i familien, bekymringer, socialt savn og mere ro, nærvær med de nærmeste og nye tanker om fremtiden. I artiklen peger vi på dobbelt-heder, dilemmaer og bevægelser over tid i de unges beretninger om, hvad pandemien har medført af sårbarheder og (nye) styrker i de ungeliv, de lever. Til slut perspektiverer vi til aktuelle diskussioner om unges (mis)trivsel og ungdomslivets vilkår.

Nøgleord:

Corona, Covid-19, ungdomsliv, hverdagsliv, tid, familie

Introduktion

Jeg sammenlignede det på et tidspunkt med, når man står og venter på toget på stationen og toget er forsinket. Og hver gang det skulle komme, så bliver det yderligere forsinket. Det er lidt sådan, jeg føler, det er med genåbninger også /... / Det ville nærmest være rarere, hvis man bare fik at vide at det varede et år, så kunne man bedre tage det. Det er den der uvished, der er frustrerende (Jakob 19 år).

Med afsæt i et forskningsprojekt om, hvordan familier levede med og håndterede de skiftende vilkår under coronapandemien, retter vi i denne artikel særligt fokus på de unges situation. Artiklen er baseret på unges refleksioner over hjemsendelser, nedlukninger og genåbninger fra første nedlukning i marts 2020 til primo 2022. I vores interview med børn, unge og forældre blev det tydeligt, at pandemien havde omfattende, men også meget forskellige betydninger for familiernes hverdag. I foråret 2020 beskrev nogle familier nedlukningen af skoler, institutioner og arbejdspladser som en ”Corona-ferie”, hvor der var (uventet) tid til at være sammen, mens andre beskrev nedlukning som ”en undtagelsestilstand”, hvor de sædvanlige regler og rutiner var aflyst. De fra regeringens side udmeldte anbefalinger, der havde til formål at begrænse social kontakt, betød for langt de flestes vedkommende markante begrænsninger i ens sociale liv. Det betød desuden at den nærmeste familie og/eller husstanden (kernefamilien) blev det oplagte ’afgrænsningsprincip’ - selv om dette selvfølgelig ikke foregik uden mange dilemmaer og forhandlinger i de enkelte familier (Dannesboe et al., 2023). Hvor ungdomsperioden i Danmark under såkaldt normale omstændigheder forbindes med ’at være på vej ud af familien’, oplevede mange unge i foråret 2020 at blive ’trukket tilbage i familien’. For en del unge var der i bogstavelig forstand tale om at blive kaldt hjem fra rejser i udlandet, efterskoler der lukkede mv. Men også for de unge der stadig boede hjemme, betød nedlukning og sociale restriktioner, at de brugte væsentlig mere tid hjemme, end de ellers ville have gjort.

Viggo på 19 år fortæller: ”Når man går igennem en pandemi, bliver hele ens verden ligesom kastet lidt på hovedet”. Denne oplevelse af at pandemien vender vores verden på hovedet guidede os til etnometodologien (Garfinkel, 1967), hvor netop selvfølgebrud ses som interessante. Et etnometodologisk greb er ”experiment in miniature” (vom Lehn, 2019), ”eksperimentelle brud” (Jacobsen, 2014; 315) også kaldet *at garfinkle*. Dvs. at hverdagens selvfølgeligheder stilles på hovedet gennem sociale eksperimenter. Pandemien er ikke et socialt eksperiment i Garfinkels forstand, men de konsekvenser pandemien fik (og fortsat får) var et brud med, hvordan vi sædvanligvis agerer og forholder os til hinanden. Dermed kan en sådan omvendning eller om-

væltning af vores hverdag være med til at synliggøre det, vi nogle gange tager for givet, men som udgør centrale betingelser for, at vi kan leve vores liv, som vi gør.

Der er aktuelt stor opmærksomhed på høj mistrivsel blandt unge, og der peges på forklaringer som præstationskrav, højt tempo og at unge vender problemerne indad (Katznelson et al., 2022) og oplevelsen af utilstrækkelighed (Hjortkær, 2020). Mere generelt peger fx Rosa (2014) også på sammenhænge mellem tidens acceleration og fremmedgørelse i vores vestlige samfund. Set i dette lys giver de unges refleksioner over ’tiden der gik i stå’ og ’uvished’ under Corona interessante perspektiver på de aktuelle diskussioner om betingelser i ungdomslivet, der skaber pres og mistrivsel. Pandemien som global krise gav de unge anledning til at se deres eget ungdomsliv i et nyt lys. Og deres fortællinger har givet os anledning til at rette fokus på, hvilke erfaringer om sammenhænge mellem tid og trivsel, som de unge udpeger, ikke mindst hvilke konsekvenser sådanne erfaringer ser ud til at få for de unges syn på deres egen og verdens fremtid.

Vi retter fokus på unge alderen 15-19 år og tager afsæt i deres oplevelse af *at vente* og blive *sat på hold* – som også det indledende citat tematiserer. På den måde tager vi afsæt i de unges ord og lader deres formuleringer guide vores analytiske opmærksomhed. Fra et antropologisk perspektiv kan denne analysetilgang beskrives som en udveksling mellem de empiriske begreber¹, dvs. de ord og udsagn, som de unge bruger til at beskrive deres oplevelser og overvejelser, og de analytiske begreber vi som forskere har arbejdet med for at forstå og analysere de unges fortællinger med inspiration fra anden forskning. Vi vægter derfor i artiklen en form, hvor vi både giver meget plads til at lade de unges oplevelser og beskrivelser træde frem, og væver disse sammen med analyser af andre slags ungeliv, der trods væsentlige forskelle i de unges livsvilkår også tematiserer forholdet mellem tid, sted og håb og bekymringer for fremtiden.

---

¹ Emic eller empiriske begreber betegner udsagn, der stammer fra den kultur forskeren undersøger, som er indlejrede i lokale meningsstrukturer og -forhandlinger. Hvor etic eller analytiske begreber er de begreber, forskeren arbejder med for at forstå den kulturelle praksis fx ved at sammenligne med andre praksisser andre steder (jf. Kjær, 2019). Der er ikke entydige grænser mellem empiriske og analytiske begreber, fx kan begreber optræde som både empiriske og analytiske, og desuden ligger der også analytiske elementer i de begreber, som vi anvender i hverdagen til at beskrive og forstå vores egen situation.

Forskningsprojektets design og metode

Artiklens empiri er baseret på onlineetnografi blandt 50 familier i Danmark og i særdeleshed ni unge i alderen 15-19 år i perioden april 2020 – februar 2022. Normalt foretrækker vi som etnografer at mødes med folk, men pga. Corona måtte vi ty til online etnografi (Howlett, 2021; Larsen, 2018; Podjed, 2021; Nielsen & Sørensen, 2022). Desuagtet har vi designet vores empiriske arbejde ud fra en ambition om at fremhæve deltagernes egne erfaringer og perspektiver og dermed forsøgt at etablere nærhed over afstand. Projektets fem seniorforskere, udformede sammen en spørgeguide med henblik på at sikre, at vi alle kom omkring ca. 10 fokuspunkter, omhandlende bl.a. hverdagens organisering, dvs. strukturer, aftaler og udfordringer i lyset af nedlukningen; bekymringer ift. sygdommen; hvordan man taler om pandemien i familien; hvordan det er at være sammen 24/7; hvordan man i familierne arrangerer at skulle arbejde og gå i skole hjemmefra; særlige aktiviteter i familien; hvem man ser og hvordan kontakten holdes til familie, venner, netværk; samt nye hygiejne/kropslige rutiner.

Samtalerne tager form og retning alt efter de(n) interviewede. Familierne er inviteret via Facebook, andre sociale medier og den hjemmeside, vi lavede umiddelbart efter første nedlukning d. 11. marts 2020. Ydermere har man kunne indsende fotos, video og dagbøger fra hele perioden (se også Clemensen et al., 2021). Samtalerne med de unge foregik via zoom, mens de unge sad på deres værelser eller i haven, i en skurvogn, sågar i en sygeseng på et hospital. Som både Howlett, Podjed og Nielsen & Sørensen trækker frem, så har denne akutte omlægning til online metode (gen)rejst en række metodologiske spørgsmål, som online-etnografien har bøvlet med længe: Hvordan nærhed etableres, når den vanlige fysiske nærhed og langsomme start er fraværende? Hvordan zoom formatet betyder, at alle logger ind og forsvinder igen på et splitsekund uanset intensiteten i samtalen. Ligeledes sker der en intimisering af samtalerummet: en del samtaler foregår i sengen, ens egne børn kigger pludselig forbi og siger ’hej’ midt i samtalen, en kat bryder ind og lægger sig på tastaturet, tårer triller ned ad kinden og træder helt tydeligt frem på skærmen.

For at etablere kontakt på disse vilkår valgte vi, at det var den samme forsker, der talte med de samme unge hver gang. Det betyder, at vi i dag har et stort materiale, hvor den samme forsker har talt med informanterne to til tre gange. På den måde har vi fået indblik i de forandringer, der er sket hen over tid. Samtalerne med de unge kom i høj grad til at dreje sig om oplevelser med at være (gen)henvist til familiens hjemmeliv, at være blevet sat på pause, livet ’alene’ hjemme og ønsker for fremtiden.

Coronatid som betingelse for ungdomsliv?

I coronatiden var de unge centrum for både bekymringshistorier og beskyldninger om uansvarlighed i medierne. Der har været advarsler om unges mistrivsel og faglige tilbagegang som følge af den langstrakte nedlukning af unges skole- og sociale liv (Jepesen et al., 2021; Jönsson og Kjeldal, 2021; Medum & Larsen, 2021; Nilsson et al., 2021). Studier der har udforsket krisen og nedlukningernes betydning for unges liv i en dansk kontekst, peger på øgede og anderledes former for ensomhed, sårbarhed, angst og usikkerhed i forhold til skolegang, fremtid, og håndteringen af pandemien (Børns Vilkår, 2020; Egmont 2020; EVA 2020; Hansen et al., 2020; Katznelson & Sørensen, 2020; Qvortrup et al., 2020). Et finsk studie viste, at de unge voksne (18-29 år) var mere bekymrede for pandemiens konsekvenser for fremtiden end den ældre generation (30-65 år) (Ranta et al., 2020). Sådanne studier kan dermed siges at understøtte en bekymring for, hvordan pandemien påvirker den unge generation. Men der udpeges også andre tendenser: Flere studier viser, at unge, der ellers betegnes som udsatte, har klaret sig bedre end forventet under pandemien, fx peges på at nedlukninger har medført mere ro og færre sociale krav (Hamza et al., 2021; se også Alt et al., 2021).

Kvalitative studier både internationalt og nationalt har kunne pege på dobbeltheder i de måder coronatiden har fået betydning for unge. Et studie foretaget af Copenhagen Center for Social Data Science (KU) tegner et billede af unge, der med stor fleksibilitet har tilpasset sig de nye forhold. Her er tale om et både kvantitativt og kvalitativt studie, primært baseret på unge kollegieboeres logbøger. Rapporten konkluderer bl.a. 1) At de unge savner flere sociale oplevelser, men er ikke udtalt ensomme under nedlukningen. 2) De nære relationer intensiveres på bekostning af perifere venner. De unge opfinder kreative måder at være sociale online. 3) Dagene opleves ensformige, men de unges handlemønstre viser stadig forskel på hverdag og weekend. 4) Kedsomhed og mangel på motivation for at studere er fremherskende, men de unge modvirker dette ved at lave små justeringer i deres rutiner og på deres værelser (Gregersen et al., 2022). Et portugisisk studie fremhæver at unge har haft mere tid til behagelige og personligt udviklende aktiviteter – men også oplevet mere depression, angst, ensomhed, øget skærmtid og rusmiddelforbrug. Desuden fremhæves flere familiekonflikter, tab af livsbegivenheder og sociale kompetencer, men også mere selekterede venskaber (Branquinho et al., 2020). Disse undersøgelser peger på, hvordan både tab og nye muligheder prægede tiden med Corona for de unge. Det er især dette perspektiv på dobbeltheder og dilemmaer, som vi kan genkende i vores materiale – og som vi vil udfolde i det følgende. Men først vil vi introducere kort til henholdsvis hverdagsliv og tid som vores primære analytiske kategorier.

Hverdagsliv og tid som analytiske greb

Hverdagen er i høj grad noget, vi gør. Hverdagen genskabes gennem mere eller mindre banale rutiner, traditioner og ritualer, hvilket bl.a. skaber regelmæssighed og overskuelighed. Vi praktiserer alle hverdag og vores kroppe kender til de rutiner, vi indøver og har erfaringer med. Vores erfaringer danner bl.a. grundlag for den måde, vi er i verden og tænker om verden. I et mikrosociologisk perspektiv kan det at intensivere et fokus på, hvordan hverdagen ‘gøres’ og hverdagens ofte upåagtede detaljer være en indgang til at forstå mere almene problematikker og bevægelser (De Certeau, 1984; Ehn & Löfgren, 2010; Winther, 2018). Hverdagen er karakteriseret ved, at den tager tid: hver dag, igen og igen: Morgen, middag, aften og nat (Frykman & Löfgren, 1979). Hverdagen finder også sted med bl.a. nullermænd, senge og computerskærme og på værelser og i boliger, som rammesættes af regler og territoriale fordringer (Goffman, 1983 [2004]; Palludan & Winther, 2017). Ydermere er hverdagen social med forskellige former for interaktioner og samhandlinger med andre store og små mennesker og i sociale sammenhænge (Garfinkel, 1967; Schutz, 1975). Hverdagen karakteriseres ofte ved rutiner og ‘det sædvanlige’, men et nærmere blik viser at netop hverdagens sædvanlighed skabes ved kontinuerligt at håndtere de små ‘usædvanligheder’. Ved at følge familiers hverdagsliv nøje og over tid, kan man få øje for, hvordan der hver dag sker noget uventet, som må håndteres for til stadighed at (gen)etablere hverdagens struktur og rytmer (Kousholt, 2011).

I nærværende projekt har vi interviewet de samme unge gennem tre år, og ved at anlægge et sådant temporalt hverdagslivsperspektiv kan vi få indblik i, hvordan de involverede skaber mening og søger meningsfuldhed i forskellige dele af deres hverdag, hvordan de forstår, tænker og bevæger sig, hvordan de ‘gør’, og ligeledes se, hvordan forandringer sker over tid. Hverdagens praksisser, dens rutiner og de umiddelbart banale elementer er ikke i sig selv interessante, men ved at fokusere på hverdagslivets små og ofte modsætningsfyldte elementer, kan vi blive opmærksomme på nogle af de logikker og modsætningsformer, vi alle lever i, hvordan de konkret praktiseres og håndteres, og måske også ane modstandsformer og små forandringspotentialer.

I vores gennemlysninger og -læsninger af interviews med de unge blev vi opmærksom på mange formuleringer (empiriske begreber), der på en eller anden måde berørte spørgsmål om tid, som fx når Jakob beskriver coronatiden, som det at vente på stationen på et tog, der blev ved med at være forsinket. I de unges fortællinger optræder oplevelser af stilstand, ventetid og tid der bliver spildt. Men også tid der bliver mere rolig, giver plads til fordybelse og nærvær med familien og tid til eftertænksomhed. Disse beskrivelser af langsomhed og stilstand er tankevækkende, idet det netop er det høje tempo i ungdomslivet, der udpeges som en forklaring på, hvorfor de unge

mistrives (Katznelson, Pless & Görlich 2022). De unges fortællinger om coronatiden handler udpræget om omorganisering af forholdet mellem tid og sted(er) i deres hverdag. Vi har derfor kigget på studier der tager afsæt i Hägerstrands tidsgeografi, idet denne optik netop kan give blik for menneskers bevægelse i tid og rum (Hägerstrand 1985, Scholten et al 2012; se desuden Klapka et al 2020). Med afsæt i Hägerstrand peger Ellegård & Vilhelmson (2004) på, at det vestlige moderne samfund forbindes med høj mobilitet og udvidet socialt netværk. De unges fortællinger fra coronaperioden peger i den forstand på nogle forskydninger i de tidsforståelser, der har domineret den vestlige modernitet og forståelsen af ungdom.

I forhold til forståelsen af tid trækker vi desuden på etnologerne Frykman, Ehn og Löfgren. Frykman og Löfgren beskriver i ”Den kultiverade människan” (1979) hvordan tiden gennem historien bliver en økonomisk og disciplinerende faktor og ikke mindst en dyrebar ressource, der skal forvaltes og investeres rigtigt. I bogen ”The Secret World of Doing Nothing” (2010) sætter Löfgren og Ehn fokus på, hvad der sker, når der ikke sker noget. Når "waiting becomes a state of mind" (p. 208), når tiden 'bare' går, eller bliver retningsløs, hvilket ofte sker, når der ventes, dagdrømmes, eller forvaltes monotone hverdagslige rutiner.

En række komparative antropologiske studier fra primært det afrikanske kontinent har rettet fokus på unges oplevelser af tid, der går i stå. Her er tale om mere radikale erfaringer end danske unges ændrede hverdagsrutiner under en pandemi, idet de afrikanske unges fremtidsmuligheder på langt mere gennemgribende måder er suspenderet. I ”Time Objectified – Ethnographies of Youth and Temporality” fremhæver Dalsgård et al. (2014), at sådanne usikre livssituationer kan give en særlig opmærksomhed på tid, hvordan man bruger den, hvad tiden skal føre til, og ikke mindst hvordan det opleves at være ude af trit med tiden. Netop denne øgede opmærksomhed på tid kan vi genkende hos de unge, vi har snakket med. Dalsgård et al. peger samtidig på, at ungdom udgør en særlig skarp linse i forhold til at udforske, hvordan tid indvirker på vores hverdag (2014, p. 3). Jensen (2014) beskriver fængslede unge mænd i Manilla (Filippinerne), hvor tiden står stille, mens samfundet 'udenfor murene' fortsætter. Også Vigh (2008) og Waage (2006, 2014) og Jørgensen (2016) peger i deres studier af afrikansk ungdom på situationer, hvor unge blokeres i deres bevægelse mod voksenalder. Her handler det at være ”stuck” også om ikke at have ressourcer til at kunne stifte familie osv. Vigh, Waage og Jørgensen beskriver hvordan unge mænd, der er socialt marginaliserede, fattige og fastlåste på forskellige måder, navigerer hverdags- og fremtidsusikkerhed. Waage beskriver bl.a. unge mænd, der hænger ud (venter) på gadehjørnerne i Ngaoundéré (det nordvestlige Cameroun) og afventer småjobs som motorcykel taxachauffører, vandbærere mm. De forsøger at bevæge sig

i det ukendte farvand, hvor vanlige sociale voksenpositioner ikke er mulige. Vigh beskriver, hvordan fattigdom, sult og manglende muligheder er en kronisk tilstand i store dele af verden (bl.a. i Afrika), og hensætter generationer til på den ene side at vente og på den anden side at forsøge at navigere midt i umulighederne. Jørgensen undersøger, hvordan unge mænd med begrænset skolegang venter på usikre daglejerjobs på gadehjørner i en lille by i Nordkenya, og viser, hvordan de unges manglende aktivitet ses som et moralsk problem af den ældre generation (Jørgensen 2016). Tid er både en dyrebar ressource, der skal forvaltes og investeres rigtigt, og samtidig kan tiden gå i stå og opleves uden fremdrift, hvilket bryder med ideen om tid som en forventelig fremadskridende logik (”independently progressing lawfulness”, Frederiksen & Dalsgård, 2014, p.2).

I forbindelse med coronakrisen, hvor mange oplevede at tid og gøremål blev ’sat på pause’, har disse forskellige studier hjulpet os med analytiske kategorier, der kan perspektivere betydninger af tid i krisesituationer, selvom de danske unges livssituation er meget anderledes. Unge i DK og resten af Norden har i sammenligning med unge andre steder i verden et højt uddannelsesniveau, bor ofte i større byer, flytter hjemmefra tidligt og har relativt få problemer med ungdomsarbejdsløshed (Lieberkind, 2022). De unge, vi har talt med, er netop hverken i fængsel eller vandbærere og uden fremtidsmuligheder. Men under en global krise peger deres oplevelser af uvished, stilstand og at være ’sat på hold’ hjemme hos deres forældre på nogle forskydninger i forholdet mellem tid og sted. Hvordan man som ung oplever at kunne bevæge sig i tid og social position udgør væsentlige markører for et ungdomsliv, der peger i retning af fremtidige muligheder. I kontrast til de unge som optræder hos Vigh, Waage og Dalsgård er de danske unges oplevelse af at tidens tempo bliver sat ned eller ’i stå’, ikke en oplevelse knyttet til at være marginaliseret, men netop en oplevelse som de deler med mange andre. Denne pointe vender vi tilbage til sidst i artiklen, i forhold til de unges oplevelse af, ’hvad de har taget med sig’.

Coronatidens bevægelser

I de unges fortællinger bevæger vi os over en knapt 2-årig periode: En tid hvor Corona - både som sygdom og de restriktioner, der blev iværksat for at inddæmme sygdommen - har været nærværende og i baggrunden på forskellige måder. Den tidslighed, vi arbejder med, har dermed på den ene side et præcist tidsmæssigt afsæt (11. marts 2020). Nedlukninger og delvise genåbninger kan dateres og har indvirket forskelligt på vores hverdag, så det giver mening at tale om 1. og 2. nedlukning, om den første akutte tid og senere om coronatræthed der følger af langvarige påvirkninger. På den anden side har nedlukninger, genåbninger og smittetal set meget forskellige ud for

forskellige samfundsgrupper og rundt om i landet undervejs. Og de tidsoplevelser, vi analyserer, er overlappende og bevæger sig ind i hinanden. Der er dermed ikke en entydig fremadskridende historie om de sidste 2 år. Trods dette træder der nogle bevægelser og stemninger frem, når vi læser på tværs af vores materiale, som har struktureret de efterfølgende analyseafsnit: Først ser vi i afsnittet ”Sendt hjem” på de første erfaringer fra foråret 2020. Dernæst følger under overskriften ”Bevægelser og forskydninger i tid og socialt liv” tre afsnit, der på forskellig vis tager fat på bevægelser i de unges måder at forholde sig til nedlukninger og restriktioner og deres sociale og hverdagslige konsekvenser fra sommeren 2020 til februar 2022. I afsnittet ”Stabil usikkerhed” sætter vi fokus på de erfaringer fra coronatiden, de unge taler frem; vil de komme til at stå som en parentes eller som en generationserfaring?

Sendt hjem

Pandemien rammer Danmark d. 11. marts 2020 og landet lukkes ned. Som beskrevet betyder nedlukningen, at der bliver sat stop for en række selvfølgheder, såsom at tage hjemmefra på arbejde og/eller i skole, at mødes med venner, at gå til ’noget’, at gå i butikker, indkøb osv. Disse helt almindelige hverdagsforeteelser blev enten sat på pause eller kom til at foregå på nye regulerede måder. Alt fra arbejdsmøder til skole til lægebesøg omlægges via online platforme, vi med lynets hast skal finde ud af at bruge. Denne første periode er præget af høj grad af uvished: hvor farlig er denne nye virus og hvordan skal vi agere? Et nationalt og globalt kriseberedskab etableres med kort varsel. En stor del af befolkningen må ikke komme på deres arbejdspladser, andre bliver omtalt som ’frontpersonale’ i bestræbelserne på at opretholde livsnødvendige samfundsfunktioner. Vi taler om og ser på hinanden på nye måder, vi bevæger os med afstand mellem hinanden på gader og i butikker, andre mennesker bliver potentielle smitekilder. Nye ord finder ind i vores hverdagsvokabular såsom værnemidler, smitteopsporing og samfundssind (se Dannesboe et al., 2023).

Den første nedlukning var for mange af de unge, vi har snakket med, en markant begivenhed, der har ætset sig i hukommelsen på den måde, at de kan huske, hvor de var, og hvad de lavede. De umiddelbare reaktioner var blandede med både chok og feriestemning. De unge beskriver den store omvæltning, det var, med ét at være så meget hjemme og så meget sammen med deres familie. Frida er 18 år og går i 3.G. Hun fortæller om en ”omvendingsperiode”, der handler om, at hun nu kun ser sin kæreste og sine forældre – og om oplevelsen af ikke at have andre steder at gå hen. 19-årige Jakob går også i 3. G. Han sidder i sit kælderværelse. Han har tre yngre brødre, hvor den ene er hjemsendt fra efterskole. Jakob synes, det er allermest synd for ham, da man ”altså ikke kan gå på efterskole på Teams”. På grund af nedlukningen har han

fået et tættere forhold til denne bror, der mest af alt ligger i sin seng på værelset ved siden af. Viggo er 18 år og går i 1.G. Han har boet væk fra sin familie før han kom i gymnasiet. Nu er han hjemme hos familien 24/7, selv lørdag aftener tilbringes på sofaen derhjemme. August går også i 1.G. Han fortæller om sine aftener hjemme med familien: ”Det var i hvert fald ikke det, jeg havde forestillet mig, at jeg ville lave på en lørdag aften som 19-årig”.

Det at være meget hjemme og meget sammen med sine forældre minder på nogle måder om at være barn igen. I et interview med et forældrepar, fortæller faren om den 16-årige, der er hjemsendt fra kostskole: ”Det er dejligt at have hende så meget herhjemme; men det er jo ikke et barn, der kommer hjem”. Han fortæller om, at både deres og datterens ideer om, hvad hun skal lave derhjemme, er udfordret af, at alle havde indstillet sig på, at hun var flyttet hjemmefra. Disse fortællinger peger på både de unges og forældrenes forestillinger om, at det at være ung i Danmark indebærer en bevægelse væk fra hjemmet – og ud af familien. Nedlukning og hjemsendelse blokerer denne bevægelse og sender de unge hjem i en slags ’barneposition’, som i den forstand kan opleves som et ’tilbageskridt’. Et skridt tilbage til en tid og en social position i familien, der ikke længere er mulig.

Som tidligere nævnt peger den afrikanske ungdomsforskning (Vigh 2008; Waage 2006, Johnson-Hanks 2014; Jørgensen 2016) på, hvordan unge i Afrika blokeres i deres fremadskridende bevægelse mod voksenalder. De unge afrikanere kommer til at sidde fast på grund af kriser, som primært er af økonomisk karakter. At kunne blive voksen kræver ressourcer, fx til at kunne indgå i overgangsritualer til manddom, til at kunne indgå ægteskab og forsørge en familie. Når disse ressourcer ikke er til stede, sidder man fast i en position som ung, der i de beskrevne afrikanske kontekster er en position uden magt, indflydelse og status. Til trods for at de unges situation i Danmark under Corona er meget anderledes end de afrikanske unges, er der noget genkendeligt i formuleringen om at være ’stuck’. Coronakrisen betød for en del unge, at deres planer for overgangen til næste livsfase blev blokeret. I modsætning til de afrikanske unge er de danske unge næppe forhindret i at udfolde deres planer på den lange bane. Der er mere tale om at være sat på pause. Og hvor Dalsgård og kollegaer (2014) peger på, at tiden kan opleves problematisk, når de unge oplever sig ude af trit med den forventelige progression i samfundet, er de danske unge sendt hjem og sat på pause i en tid, hvor deres venner og forældre også er det (i en form for kollektivt selvfølgeslighedsbrud). De danske unge bliver måske snarere trukket tilbage i stemninger fra barndommen, ude af stand til at være ’rigtigt unge’, og i denne periode ved de ikke, om dette bliver en radikal omkalfatring af hele deres fremtid eller blot en kort parentes i deres livsforløb.

Bevægelser og forskydninger i tid og socialt liv

Henover det første år med Corona afløses feriestemningen og/eller fornemmelsen af undtagelsestilstand i stigende grad af afmatning og coronatræthed, og effekter af oplevelsen af langvarige belastninger viser sig. Vi diskuterer ’det ny normale’, vacciner, og lærer at bruge coronapas. På sin vis opstår der en ny form for usikkerhed, der kommer af gradvise åbninger, tvivl om hvad man ’må’ og ’bør’, og mange flere skal håndtere at være (mulig) smittet eller nærkontakt. Og så med ét, fra 1. februar 2022, er Corona afblæst som samfundskritisk sygdom og stort set alle restriktioner er fjernet. Antallet af smittede er eksploderet, men forløbene er blevet mildere og bekymringen for sygdommen er (for de flestes vedkommende) aftagende. På en måned rutsjer Corona fra overskrift og hovedfokus ned blandt andre nyheder og nye dagsordner og nye kriser tager over.

Omstilling, balancering og ansvarlighed

For de unge betyder den delvise genåbning i sommeren 2020 at 3G’erne får en reduceret eksamen, men kommer dog til at køre i studentervogn. I efteråret 2020 åbner efterskolerne igen, men med forskellige restriktioner. Ungdomsuddannelser starter som vanligt i august, men større sociale arrangementer, festivaler, studieture mv er aflyst. Jakob fortæller om efteråret 2020, at det var ”højdepunktet på året /... / vi sørgede for at lave en masse med hinanden. Det var rart at se mennesker dagligt”. Det sociale savn udfyldes for en stund. Men efteråret var også en periode, fyldt med navigeringer mellem forskellige og tvetydige typer og forståelser af restriktioner, og man må løbende justere, vurdere, tage bestik af situationer. Hverdagen ligner på nogle måder sig selv og alligevel er alting helt anderledes. Forårets entydige og totale nedlukning er i efteråret afløst af et gradvist mere åbent samfund, hvor de unge selv skal tage stilling til, hvordan de vil forholde sig til sygdom og smitterisiko. Selv om de unges fortællinger rummer stor glæde og begejstring over at kunne være sammen og ude af hjemmet igen, er der også meget om udfordringer i forhold til, at man nu som enkeltindivid må opdage og tage stilling til egne og andres grænser. Viggo, der nu går i 2.G, synes at efteråret 2020 var rigtig svært. På den ene side ”legede man, at alt var normalt”, og de sad 30 elever i hver klasse, og samtidig var smitterisikoen høj og mange meldte, at de var ”nærkontakt”. Men samtidig skulle man komme i skole, og man fik fravær, hvis man var syg eller skulle blive hjemme som nærkontakt. De unge var også kommet i mediernes søgelys i forhold, hvordan ansvarlig adfærd ser ud. Jakob er træt af, at der i vinteren 2020/21 opstod en form for unge-bashing. Han oplever, at han og andre unge tager meget hensyn og tilsidesætter hele deres ungeliv for andre.

De fleste unge, vi taler med, har ikke været bange for at få Corona selv, men har taget det alvorligt at skulle passe på den ældre generation eller udsatte blandt de nærmeste.

Viggo taler om hele tiden at skulle orientere sig og tage stilling. Han siger: ”Jeg tænker, at der har været ret meget ’orienteringstid’. Altså tid til at orientere sig om, hvad der sker i verden, aviser, på nettet og ved at skrive til sine venner rundt om. Hold da op hvor har det fyldt meget: hvad gør vi nu, hvad stiller vi op med dette og det...”. Efterårets navigeringer mellem at genoptage ens sociale liv og smittehåndtering både samler og splitter vennegrupper. Peter på 19 år (1. år på EUX) fortæller: ”I efteråret droppede jeg en del af mine venner, da de var ligeglade med at tage hensyn”. Han synes først, det var svært, men nu gider han dem ikke. August fortæller, at han har været forsigtig, og han har forsøgt at balancere i måden at overholde reglerne på og samtidig se venner. ”Jeg har nok ikke været særlig principfast, men mere bare følt mig frem. Det har været svært, da det blev en fornemmelsessag”. Jakob taler om, at der ikke er så meget FOMO (Fear Of Missing Out): ”Hvis jeg ser nogen på de sociale medier, der fx er til fest, tænker jeg mere, at de er uansvarlige. Folk kan godt blive lidt politimand omkring det. Der var en fra klassen, der gik og sagde ”husk at teste jer” osv. Jeg føler, folk holder hinanden op på det”.

Julie som går i 2.G fortæller: ”I november (2020) var der 14 (i klassen) der fik Corona inklusiv mig selv, og det var en uge før, at Mette (Frederiksen) lukkede det hele ned igen. Jeg var blevet testet for en sikkerheds skyld uden at have symptomer, og så sad jeg i klassen og så at testen var positiv. /... / Jeg kan huske jeg blev sygt bange og jeg ringede til min mor, som sagde, ’tag det roligt’, fordi mit hjerte bankede så meget. Og jeg gik hjem fra skole, selvom der er 5 km og ringede til Corona hotline. Det ændrede mit syn, fordi jeg så kunne smitte nogen, der ikke kunne tåle at have det. Så jeg blev ret rystet, men det blev mindre, da de andre havde det, fordi jeg så ikke var den eneste. Og der var ingen i min familie, der blev smittet, så det gjorde mig mere rolig. Da jeg kom hjem, gik jeg i bad, så jeg blev ren, og så var jeg inde på mit værelse, hvor jeg fik mad. Og hvis jeg skulle på toilettet skulle jeg have handsker og maske på. Jeg skulle aflyse alt. Hele min klasse blev sendt hjem, så vi skulle allerede have online undervisning bagefter”. Frej på 15 år er i risikogruppe. Han har skulle passe ekstra på, og hele hans familie har været meget opmærksomme på ham. Da hans mor i julen 2020 fik Corona, gik hun i isolation i et værelse, som de klistrede til med gaffatape, og de lejede et tørkloset, som hun måtte kravle ud ad vinduet for at benytte. Familiens liv var i 1½ år organiseret efter, at Frej ikke måtte smittes, samtidig med at der også skulle tages hensyn til familiens øvrige fire børn. I januar 2022 interviewes Frej og hans mor for 3. gang. Her sidder de skulder ved skulder, og fem minutter inde i samtalen fortæller de muntert, at Frej nu har Corona. Han er ikke i isolation, og de er ikke bekymrede med det kendskab, de nu har til sygdommen, vaccinerne og varianten. Kontrasten til julen året før er slående. Her oplevede Frejs mor sig nærmest som

spedalsk, og Julie fortæller 13 mdr. før om at blive rystet og opleve at være ’uren’. De unges håndtering af krisetid bliver til spørgsmål om moral og ansvarlighed – både i familierne, mellem venner og i den offentlige debat (Dannesboe et al., 2023).

Social sult og fysisk tæthed

De unge taler om de tre nedlukninger på forskellige måder. Ifølge Jakob var første nedlukning noget nyt og blev taget ret seriøst. ”Der havde jeg ikke set nogen i en måned, før jeg gik en tur med én. Så blev det gradvist løsere og løsere”. Om den anden nedlukning siger han: ”Denne nedlukning har været noget andet, fordi det ikke er så nyt. Det var på en måde lidt spændende første gang, nu *har* man prøvet det”. Peter fortæller om, hvad han har brugt tiden på under anden nedlukning. Han er ved at uddanne sig til elektriker, og tiden er mest gået med virtuel undervisning. Peter siger: ”Og det har ikke været særlig nemt at blive elektriker på Teams”. Pludselig udbryder han: ”Jamen, jeg har ikke kysset en pige i et år!”. Han taler om forskellen på dem, der har en kæreste at være i boble med, og dem der ikke har. Hans storebror fik en kæreste lige da første nedlukning kom. Frida taler også om tætheden med sin kæreste, som i perioder har været den eneste, hun har set ud over sine forældre. Social sult som begreb vokser frem – og hudsult og lignende begreber, der signalerer kropsligt og socialt savn. Her er man heldig, hvis man har en kæreste. I det hele taget tales der om nuancerne i forhold til, hvem man har mulighed for at være sammen med, og hvordan man kan ses. At gå ture med en eventuel kæreste og med venner vokser som social omgangsform.

Et er social sult, noget andet er social tæthed. Julius, på 18 år går i 2.G. under anden nedlukning. Han siger: ”Så sjovt har hverdagen ikke været.” I første nedlukning flyttede Julius med sin mor og bror til bedsteforældrenes hus, fordi der var mere plads og så kunne de være sammen. ”I anden nedlukning har vi været hjemme i lejligheden, og det er ikke det samme som at være i hus. Vi bor i en lille lejlighed, hvor man ramler ind i hinanden. Der er lidt flere konflikter end normalt. Fx at en glemmer at slå toiletbrættet ned. Små ting man normalt ikke tænker over, når alle ikke er hjemme på samme tid”. Frida taler om dobbeltheden ved på den ene side at komme tæt på hinanden og bliver meget trætte af hinanden: ”Der har været gode og dårlige elementer. Man kan godt mærke på mine forældre og på mig, at vi er ligesom udsultet socialt. Vi har alle et ekstra behov for at snakke om, hvordan vi har det. Komme ud med nogle af sine frustrationer, når man nu ikke kan dele det med sine venner eller kollegaer. Så kommer det ud i ens familie /... / Her tages store hensyn. Her er mere rod, mere irritation – da mange hele tiden er hjemme”. Hun fortæller, hvordan hun er begyndt at dele intimitet og fortælle/aflægge rapport til forældre om, hvem hun går tur med. Frida

oplever det ikke som kontrol, men mere at de gør det så alle kan være trygge. ”Vi er på samme niveau i forhold til hvor meget, vi bekymrer os”, siger hun.

På mange måder kan man sige, at usikkerheden sætter sig som grundstemning. Både i forhold til at kunne være fleksibel og navigere, men også i forhold til selve sygdommen. Johnson-Hanks beskriver hvordan den evige (af)venten hos de unge i Cameroun sætter det, ’at være fleksibel’ ind som grundvilkår i forhold til tid og fremtiden: man ved aldrig hvornår (2014, p.30). Denne afventende position beskriver Jakob i indledningscitateret, hvor han sammenligner coronatiden med at stå på stationen og vente på et tog, der hele tiden bliver mere forsinket, og uvisheden over hvor lang tid det varer, bliver det mest præsent. Står man på en station, er det begrænset, hvor meget man kan flytte sig – man er hensat til at blive stående og (af)vente.

Daglige rytmer: Fra seng til stol, fra stol til bad, fra bad til mad

De unge fortæller, hvordan deres daglige rytmer justeres og har ændret sig under hjemsendelser og nedlukninger. Frida fortæller: ”Jeg vågner kl. 8, ruller ud af sengen og er i skole 8.05. Så er jeg i skole frem til 15.25. Så får jeg mad og så er jeg udmattet, så går jeg tur, så er det aftensmad. Det hele er struktureret af skolen. Jeg har lavere energi niveau end normalt /... / Jeg gør ikke de normale ting. Skal ikke se nogen, så jeg går bare i nattøj i flere dage, og får ikke vasket hår. Jakob siger: ”Jeg står meget senere op, end når jeg skal i skole, da det bare handler om at rulle ud af sengen. På en normal dag før Corona ville jeg tage bad og få morgenmad. Nu står jeg bare op og til computeren og går måske i bad i 10-frikvarteret. Men jeg prøver stadigvæk at komme i bad og klæde mig, som om alt er normalt. Prøver at sætte nogle rammer, ellers tror jeg, man kan falde helt ned i et hul. Jeg sidder også på en stol og ikke i sengen og har timer. Det ville være endnu mere deprimerende. Jeg prøver at opretholde en fornemmelse af hverdag”. Jakob var nødt til at stå op, gå i bad, tage normalt tøj på, og sætte sig ved skrivebordet for at udholde de otte timer lange dage på Teams. Hos Damsholt (2020) ses samme pointe om at oplevelsen af hverdagens normalitet kan genskabes gennem at etablere rutiner.

Jakob fortæller videre: ”Vi går rundt hjemme i tøfler – uden overgange – samtidig skifter vi ind og ud af digitale rum”. Dagene har små forskydninger, hvor man ofte gør noget samtidig. Fx er på Teams, mens man går i bad eller spiser morgenmad. I forskellige udgaver lyder det: Fra seng til stol, fra stol til bad, fra bad til mad. Eller mad og seng samtidig, bad og Teams samtidig. I deres studie af hvordan smitterisiko påvirker folks oplevelse af byens materialitet under den første nedlukning, skriver Bille & Thelle (2020), hvordan byrummet opleves ”sensorisk anderledes” (p.19). Også hjemmets materialitet ændrer sig under nedlukningerne. I bogstavelig forstand

flytter folk rundt på borde og stole for at skabe rum til både hjemmekontor og skolestue. Men som de unges beskrivelser peger på, så ændres også oplevelsen af hjemmets dimensioner. Ungdomsværelset er på en gang venteværelse, fængsel og frirum. Under nedlukning er det at have sit eget værelse et privilegium - og særligt forældre fortæller om udfordringer ved ikke at have et ’eget værelse’, hvor man kan lukke sin dør og være sig selv for en stund. Damsholt (2020) beskriver på lignende vis om betydningen af plads, og om hvordan annekser, kældre osv. må inddrages for at skabe plads til familiemedlemmernes samtidige aktiviteter. Også værelsets indretning kan skifte betydning. Afstanden mellem bord og seng kan bruges til at markere en overgang. Sengen er sovested, hyggeplads og skolerum – og den ene ende af sengen må hastigt ryddes, så baggrunden for ens fremtoning på Teams ser nogenlunde ud. Selv om man lige har vendt sig om i sengen og sat sig op, så må det gerne se ud som om man faktisk er ’til stede’ og ’ankommet’ i klassen. Hjemmet er transformeret til at være ramme om de fleste af familiens aktiviteter, og pladsen skal arrangeres, udnyttes og fordeles på nye måder.

Hverdagen har været skaleret ned til små bevægelser (ind og ud af sengen, sofaen eller køkkenet) og inden for en lille social boble (familien og dem man går tur med). Samstemmende lyder det, at de unge har en følelse af passivitet, af at være in-aktiv og ikke have kontrol. De venter på at den genkendelige dagligdag kan vende tilbage. I 3. interviewrunde i januar 2022, hvor vi taler med de samme unge, er det tydeligt, at de har svært ved at adskille perioderne. Tiden flyder sammen. Som allerede nævnt så har disse to år været et brud på et ellers tempofyldt liv. Gentagne gange taler de unge om ro. Ro til at sove, ro til at finde sig selv på nye måder. Tiden er både intens og kedelig. Som Bille og Thelle (2020) skriver, sker der ”ekstremt meget og ingenting på samme tid”.

Löfgren & Ehn (2010) skriver om at vente, venteværelset og ventetid. Ofte bliver det at vente koblet med, at det er kedeligt, tiden går langsomt og er spild af tid (2010, p. 20). De unge, vi taler med, opholder sig også på deres vente-værelser, hvor stilstanden hersker, og hvor de ikke ved hvor længe, de skal vente. De har ingen kontrol over tidsperioden og må være fleksible på helt andre måder end vanligt. Denne form for ”doing nothing” kan ifølge Löfgren & Ehn (p. 78) skabe et mellemrum – en ventetid - hvor man lever i paradokset mellem at føle sig stuck, og samtidig får øje for ens omgivelser og andre mennesker (både kendte og ukendte) på nye måder, og dermed åbnes der for nye muligheder og indsigter.

I vores samtaler med de unge fylder det *ikke* at vide eller selv at kunne bestemme meget. Frida siger: ”Det er uvisheden ved ikke at vide, hvordan det næste ½-1 år ser ud, der er svært”. Og hun taler om savnet over alt det, der ikke blev. I forhold til at

bruge tiden, så siger August: ”Vi har haft mere tid alene. Og det at gå virtuelt i gymnasiet har fyldt MEGET. Ja, gymnasiet – altså det planlagte faglige har nok fyldt mere end normalt /... / Jeg ville ønske, at jeg havde fået noget mere ud af det. Jeg tror, jeg har haft ret meget spildtid”. Dette går igen hos Jakob, der også mener, at han midt i ventetiden har brugt mere tid på sin musik. Ifølge Löfgren & Ehn så er evnen til at vente på en zen-agtig måde gået fløjt i den moderne verden. De skriver, at ventetid udfordrer os følelsesmæssigt (2010, p. 27). Hvis vi følger dette argument, så er unge i en dansk kontekst ikke vant til at vente. De er opdraget igennem et hastigt fremadskridende skolesystem, de er skolet til at tænke fremad, lægge planer og realisere planer. Corona kaster de unge hjem ’på pause’ i familien, bremser planer, forhindrer eller forstyrrer planlægning og giver dem erfaringer med at vente.

Stabil usikkerhed: Parentes eller generationserfaring?

Den vestlige verdens tidsopfattelse er præget af forestillinger om linearitet og progression - i takt med at tiden går bliver verden et bedre sted at være (Dalsgård et al., 2014). Måske udfordrer coronakrisen opfattelsen af progression, på lignende vis som den globale klimakrise har gjort det. For hvordan sætter erfaringer med at være ung under Corona sig på længere sigt? Bliver der tale om varige mén eller en parentetisk erfaring? Bille og Thelle (2020) beskriver, hvordan pandemien kan sætte tanker i gang om ”den eksistentielle fremtid”; hvad man vil bruge sin fremtid på, og hvordan mennesker bør være over for hinanden. Som Viggo siger, ”så blev ens verden vendt på hovedet” – og det kan give anledning til at se sig selv og verden i et nyt lys. Ifølge Julius er det bruddet med de faste rammer, der måske har skabt et hul for at lave andre ting. ”Når man bryder med de faste rutiner, bliver man måske gjort opmærksom på, hvad der har betydning, hvad man har lyst til, hvad man ønsker for sin fremtid, uden at gøre ting på autopilot,” siger han.

I interviewene talte vi med de unge om, hvilke erfaringer de tror, de kommer til at tage med sig fremover. Julius fortæller: ”Jeg er blevet lidt klogere med alderen på, at der er mere liv end skole, og man ikke altid behøves at levere på det, andre forventer. Jeg snakkede både med familie og kammerater om, at jeg havde det skidt under første nedlukning. Men det var stadigvæk ikke sjovt at have de følelser. Jeg er måske blevet lidt mere ligeglad med skolen under 2. nedlukning. Ikke sådan at jeg ikke afleverer opgaver, men at det ikke betyder lige så meget. Det er stadigvæk skole, der betyder mest i forhold til fremtidig uddannelse og karriere, men opgaverne fylder ikke på samme måde. Det er måske lidt Coronaens skyld, da jeg ikke tror, jeg ville have haft det sådan, hvis der havde været almindelig skole”.

August og Viggo går i samme gymnasieklasse og diskuterer under et fælles interview, hvordan det hjemsendte liv har været for dem. Viggo: ”Jeg har opdaget kontrasterne. At jeg holder meget af, at der sker noget socialt, jeg er jo et socialt dyr, men også at det er fint at lave mad og se film med sin kæreste en fredag aften, og faktisk nyde det og ikke hele tiden være obs på, hvad der også kunne foregå andre steder”. Og videre: ”Men det er jo ikke kun dårligt det med sofaen. Jeg synes, jeg har lært ting om mig selv, også fordi der har været svære situationer. Bl.a. hvem er mine rigtige venner”. Julie forklarer sig således: ”Man får at vide at ens gymnasietid er de bedste år af ens liv, og så har man været ramt af nedlukning og har ikke kunne gøre det samme. Men der er gode og dårlige sider. Det gode er, at man virkelig kunne slappe af, man indser ikke, hvor stresset man var før. Men med tiden savner man at kunne tage ud /.../ Man har bare lyst til at gøre, hvad man har lyst til, når man er ung”. Jakob fortæller, at han faktisk har nydt at være så meget alene. Det havde han ikke troet, han kunne. Og nu vil han helst ikke have Corona, for så mister han sit coronapas. Han skal sådan set ikke bruge det, han skal hverken ud at rejse, i biografen eller i svømmehallen; men hvis nu han fik lyst. Ungdommen træder frem som en tid, hvor man skal kunne gøre, hvad man har lyst til. Og det er vigtigt at have mulighederne – også selv om man ikke benytter dem. Samtidig kan der ligge en aflastning i *ikke* at skulle forholde sig til alle mulighederne og at lade sig ’synke ned i sofaen’ og lade tiden gå lidt i stå. Frej er nu blevet 17 år, og synes han er kommet tættere på nogle af sine venner og længere fra andre. Hele perioden har han mødtes med sine venner og bandkammerater; i skoven, i skolens kælder, til små private fester. Og det på trods af, at han er i risikogruppe, og har skulle passe ekstra godt på. Han har oplevet, at de har ”passet på hinanden” og ”taget hensyn”, noget som han håber, de vil tage med sig videre.

Blyant frem for kuglepen –fleksibilitet, fremtid, og privilegier

Årene 2020-2022 var for mange unge et brud - både i den forstand at den kendte hverdag blev afbrudt, men også som et brud med den forventede fremtid. Det er blevet sværere at planlægge, og Corona har lagt sig som en ”tåge over fremtiden” (Bille & Thelle, 2020). I interviewene taler vi med de unge om, hvad de tænker, der bliver muligt fremover. Frida fortæller, at hun ved første nedlukning havde planer for fremtiden. Det har hun ikke rigtig længere: ”Jeg havde regnet med at skulle ud at rejse efter gymnasiet. Men nu ved jeg ikke. Og jeg ved heller ikke om jeg kan få et job, for alle vil jo have jobbene, da ingen kan rejse /... / Jeg tror, jeg altid har tænkt, at det var vigtigt for mig – mentalt og fysisk - at have planer. Nu er her helt tomt /... / hvis jeg havde vidst, at det skulle blive sådan her, så havde det været rigtig svært”. Da Jakob interviewes i januar 2022, har han arbejdet som lærervikar i et halvt år. Igen fylder aflysninger og ingen planer meget. Jakob fortæller, at han, da han i foråret 2021 gik i

3.G, havde håbet at: ”jeg om et år er ude at rejse, og måske er flyttet ud og bor med en ven eller to. Jeg har ikke kæmpestore drømme, men tager det et skridt ad gangen”. Når Jakob i januar 2022 ser tilbage, kan han fortælle at han har været på interrail én måned i nogle af de lande, det var muligt at rejse til. På turen skulle de hele tiden tjekke de lokale regler, blive testet og det gik, men var ikke helt nemt. Han planlægger en ny tur; men ”det er jo ikke til at vide, hvor der er åbent og lukket, hvor man kan rejse hen. Det er helt umuligt at lave planer”. Louise, som vi interviewede lige før jul i 2021, da landet var lukket ned for 3. gang, fortæller, at hun nu kun bruger blyant i sin kalender, så hun kan viske aftalerne ud, når de aflyses. Måske kan blyanten ses som en metafor for en grundstemning af usikkerhed og behovet for fleksibilitet – man ved aldrig, hvad der bliver og ikke bliver.

I det tidlige forår 2022 taler Frida om, hvordan de to års nedlukning nok har resulteret i, at hendes sociale kompetencer er blevet ringere, end da hun gik i 1.G. Hun blev student i sommeren ’21 og hun synes, at det kræver meget af hende at være sammen med andre unge. Sådan havde hun det ikke før nedlukningerne. Til en fest i efteråret 2021 måtte hun søge tilflugt i et skab og der få en pause midt i festen. At være sammen med så mange var overvældende og hun følte sig helt drænet. Frida taler om, at hun er blevet mere introvert, og også at ”det at trække sig” eller ”melde fra i sidste øjeblik” har været en ”nem undskyldning”. Det hele tiden at skulle være fleksibel og klar til at aflyse er blevet en mentalitet. I interviewet diskuterer Frida med interviewer, om denne ’aflysnings-adfærd’ mon har sat sig som en generationserfaring? Frida mener, at det er dobbelt: På den ene side har det hos hende sat sig som en form for ligegyldighed; hun tager det ikke så tungt, når ting aflyses. Samtidig har perioden gjort hende meget bevidst om, hvad der er vigtigt. Når en vigtig begivenhed faktisk kan gennemføres, er det noget helt særligt. Når alt det andet ikke bliver til noget, er det ligegyldigt. Det ligner at uvisheden, aflysninger, den evige ”måske - hvis ingen er smittede” har lagt sig ind som en ny normalitet. Usikkerheden og uvisheden er på en måde blevet det, man kan regne med, det stabile. Derfor er det praktisk at skrive sine aftaler med blyant.

At tale om stabil usikkerhed er i sig selv en lidt besynderlig sammenstilling, da noget usikkert vel næppe kan være stabilt. Forskere der beskriver begrænsende livsvilkår for unge i fx Cameroun, Guinea-Bissau eller på Philippinerne skriver om ”kronisk usikkerhed” (Jensen 2014; Johnson-Hanks 2014; Vigh 2008; Waage 2016). Men i de danske unges fortællinger fremstår usikkerheden netop ikke kronisk. Lige nu er det sådan, og man ved ikke, hvor længe det varer. Nok er fremtiden indhyllet i coronatåge, men i horisonten kan man ane at Corona er overstået. Og for de danske unge har det været et fælles vilkår at være i coronatidens parentes. Viggo taler om at hans

generation måske får øjnene op for det, de normalt tager for givet. Han problematiserer, at danske unge har en selvfølgelig opfattelse af, at verden ligger åben: ”Sådan er det jo ikke rundt om i verden. Det er jo ikke sådan at alle andre 16-20-årige bare sådan lige i Birkenstock sandaler rejser til Asien med rygsæk. Det er jo ikke en universel rettighed, vi har. Det er jo heller ’normalt’, at en studenteruge er dén vigtigste i ens liv. Det skal ikke tynge os helt ned, men det er nok meget sundt for os at kunne sige: Hey... jeg er mega privilegeret, og hvordan vil jeg så bruge min tid og mit liv”. Denne opmærksomhed på at værdsætte livet understreger Jakob også: ”Jeg håber, jeg fremadrettet kan holde fast i ting, jeg godt kan lide at lave. Og så håber jeg, at alle vil gå ind i næste uge, uden at tage ting for givet /... / Når vi igen kan leve vores liv, så tror jeg, vi kommer til at leve det fuldt ud. Jeg håber, det betyder, at vi kommer til at sætte mere pris på tingene”. De unge i vores undersøgelse ser sig i den forstand som privilegerede unge. Hvilket genfindes i Bruselius-Jensen & Niensens studie, der peger på at unge i norden har en moralsk bevidsthed om egne privilegier og er optaget af lighed (2022).

Coronatidens konsekvenser?

Aktuelt diskuteres hvilke konsekvenser coronatiden har fået for de unge – for hvordan de har det, for hvordan de agerer og de valg, de træffer². I en undersøgelse fra Tænk tanken Mandag Morgen af ’Ungelivet i Sønderborg under og efter Corona’ peger de unge på, at online skolelivet har medført et øget præstationspres efterfølgende, fordi de oplever at have mistet noget både fagligt og socialt, som de skal bruge i deres fremtidige liv. Men de unge fortæller også om, at coronakrisen har givet anledning til, at de har genovervejet deres uddannelsesvalg. Ligesom de undersøgelser, vi beskrev indledningsvist, så peger erfaringerne i forskellige retninger. På den ene side advares vi mod at male et for dystert billede af den tabte ”generation-corona”, en fortælling der i værste fald kan gøre mere skade end gavn (Katznelson og Sørensen, 2020). På den anden side giver de høje mistrivselstal blandt unge som aktuelle undersøgelser kan fremvise anledning til stor bekymring og handlepres (fx Ottosen et al., 2022).

Vores bidrag viser, hvordan de unges fortællinger kommer i mange variationer: Nogle unge har som følge af nedlukning og den medfølgende online undervisning oplevet mere ro til faglig fordybelse og er blevet aflastet af, at alle har måtte reducere deres sociale liv. Unge der tidligere har følt sig sårbare har oplevet at kunne trække på nye ressourcer ved at de har fået mulighed for at prioritere anderledes i deres hverdagsliv,

---

² Fx <https://www.tv2nord.dk/nordjylland/syv-ud-af-ti-efterskoler-melder-om-flere-elever-med-udfordringer>;

så de fx har brugt mere tid på skolearbejdet eller sammen med deres familier. Næsten alle unge taler om både minus og plus sider ved coronatiden. Fx at tiden på den ene side har været karakteriseret af stilstand, træthed og oplevelsen af at være alene, og på den anden side at de har været meget mere sociale og tætte med søskende og forældre. Unge der tidligere har haft stort netværk oplever sig alene og sårbare, og andre der før var udfordrede i det sociale, nød det legitime ved at være alene. På den måde synes både sårbarhed og styrker at have ændret form og karakter under Corona – i hvert fald for nogle unge. Med pandemien som selvfølgelighedsbrud bliver det tydeligt, hvordan begivenheder (rusture, eksamensfejring, musikfestivaler), de unge gik glip af, bliver anset som centrale (overgangs)ritualer. Ritualer som, uanset om man som enkelt ung har lyst til dem, bliver forbundet med ungdomstiden – og som de unge vi har talt med, ser ud til at forholde sig mere eksplicit til – måske netop ved at gå glip af dem. Coronatiden – og den globale krise - har for mange unge givet anledning til eksistentielle refleksioner knyttet til deres sociale liv og deres fremtid. Også de unge i Sønderborg beskriver bekymringer for coronatidens betydning for deres fællesskaber på længere sigt, de taler om hvordan fællesskaber er ’sprukket’, og at det kan være svært at se, hvordan de kan bindes sammen igen (Tænketanken MM, 2021).

Gennem artiklens analyser fremtræder forskellige stemninger om tid og tempo. Oplevelser af undtagelsestilstand slår over og får sin egen rytme og eget tempo: man lærer at aflyse, holder op med at have langsigtede planer. Usikkerheden bliver stabil. Verden lukker sig om det nære, samtidig med at vi orienterer os om/i den globale tilstand, hvor begivenhederne overskrider det partikulære.

Der synes at være en bevægelse fra en ærgrelse over ’at gå glip af’, til accept af at meget lidt sker, og meget få er i bevægelse. Analyser med afsæt i tidsgeografi synliggør sådanne forhold mellem tid og rum - og peger på, at det at realisere (livs)projekter, ønsker og drømme kræver spatial bevægelse (Klapka et al., 2020). I den forstand handler de unges fortællinger også om centrale (livs)udfordringer med at balancere tid, tidsforbrug og hastighed, kunne sætte tempoet ned, men også at kunne bevæge sig (i tid og sted). Måske kan man sågar sige, at de unge har lært (mere om) at være i nuet, samtidig med at ’nuet’ transformeres i en ukendt fremtid, hvor man ikke kender konsekvenserne.

Referencer

- Alt, P., Reim, J. and Walper, S. (2021). Fall From Grace: Increased Loneliness and Depressiveness Among Extraverted Youth During the German COVID-19 Lockdown. *J Res Adolesc*, 31, 678-691.
- Bruselius-Jensen, M & Nielsen, K.T.P (2022): Nye tværgående dagsordener og udtryksformer i unges politiske deltagelse. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 3(1). 12–28. Universitetsforlaget. DOI: <https://doi.org/10.18261/ntu.3.1.2>
- Branquinho, C., Kelly, C., Arevalo, L. C., Santos, A., & Gaspar de Matos, M. (2020). "Hey, we also have something to say": A qualitative study of Portuguese adolescents' and young people's experiences under COVID-19. *Journal of community psychology*, 48(8), 2740–2752. <https://doi.org/10.1002/jcop.22453>
- Børns Vilkår (2020). *Analysenotat fra Børns Vilkår om unges bekymringer, savn og skolegang under lockdown*. <https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2020/05/Analysenotat-fra-B%C3%B8rns-Vilkaar-om-unges-oplevelser-og-bekymringer-under-coronakrisen.pdf>
- Damsholt, T (2020). Times of corona. Investigating the Temporalities of Everyday Life during Lockdown. *Ethnologia Europaea* 50(2), 137-155
- Dannesboe, K. I., Jørgensen, N. J., Clemensen, N., Winther, I. W., & Kousholt, D. (2023). "We also need to exist somehow": Families negotiating everyday ethics during Covid-19 in Denmark. *Journal of Family Studies*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/13229400.2022.2164207>
- Dalsgård, A.L., Frederiksen, M.D., Højlund, S. & Meinert, L. (Eds). (2014). *Time Objectified – Ethnographies of Youth and Temporality*. Philadelphia: Temple University Press.
- De Certeau, M. (1984). *The Practice of Everyday Life*. University of California Press.
- Egmont Fonden (2020). *Ungdom på pause. Unges liv og læring i en coronatid*. Egmont Rapporten 2020.
- Ehn, B. & Löfgren, O. (2010). *The Secret World of Doing Nothing*. University of California Press.
- Ellegård, K. & Vilhelmson, B. (2004): Home as a pocket of local order: Everyday activities and the friction of distance. *Geogr. Ann.*, 86 B (4), 281-296.
- EVA (2020). *Grundskolers erfaringer med nødundervisning under covid-19-pandemien. En undersøgelse af nødundervisning i foråret og sommeren 2020*. Danmarks EvalueringsInstitut.
- Frykman, J. & Löfgren, O (1979). *Den kultiverede människan*. LiberLäromedel.
- Garfinkel, H. (1967). *Studies in ethnomethodology*. Oxford: Polity Press.

- Goffman, E. (1983 [2004]). *Selvets territorier*. I M.H. Jacobsen & S. Kristiansen, *Social samhandling og mikrosociologi*. Kap 6. Hans Reitzels Forlag.
- Gregersen, E.M., Petersen, M.H., Astrupgaard, S.L., Gårdhus, T.P., Frej, E.I. Pedersen, M.A. & Albris, K. (2022). *Life goes on – sådan da - Et kvalitativt studie af unges hverdag under nedlukningen*. Copenhagen Center for Social Data Science. <https://coronakrisen.github.io/post3.html>
- Hamza, C. A., Ewing, L., Heath, N. L., & Goldstein, A. L. (2021). When social isolation is nothing new: A longitudinal study on psychological distress during COVID-19 among university students with and without preexisting mental health concerns. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 62(1), 20–30. <https://doi.org/10.1037/cap0000255>
- Hansen, H. R., Knage, F, Rasmussen, P. og Søndergaard, D.M. (2020). Savn, sårbarhed og socialitet blandt unge under Corona. I *Forskning i Unge og Corona*. (p. 20-30). Egmont Fonden. <https://www.egmontfonden.dk/sites/default/files/2020-08/Forskning%20i%20unge%20og%20corona.pdf>
- Hägerstrand, T. (1985), Time-geography: Focus on the Corporeality of Man. Society and Environment. In *Science and Praxis of Complexity: contributions to the symposium held at Montpellier*. Tokyo: The United Nations University.
- Hjortkær, C (2020): *Utilstrækkelig. Hvorfor den nye moral gør de unge psykisk syge*. Aarhus: Klim.
- Howlett, M. (2021). Looking at the ‘field’ through a Zoom lens: Methodological reflections on conducting online research during a global pandemic. *Qualitative Research*, 1–16. SAGE.
- Jacobsen, M. H. (2014). Etnometodologi og det absurdes sociologi – Hverdagslivets laboratorium. I M.H. Jacobsen & S. Kristiansen, *Hverdagslivet – sociologier om det upåagtede* (p. 259-305). Hans Reitzels Forlag.
- Jensen, S. (2014). ”Stunted future – Buryong among Young Men in Manila”, I Dalsgard et al. (Eds) *Time Objectified – Ethnographies of Youth and Temporality* (p. 41-56). Philadelphia: Temple University Press.
- Jeppesen, P. et al. (2021). Opråb fra eksperter: Børn og unge mistrives massivt i Danmark. Gør noget - inden det ender helt galt. I *Politiken*, 14. marts 2021.
- Johnson-Hanks, Jennifer: “Waiting for the Start: Flexibility and the Question of Convergence “. I Dalsgard et al. (Eds) *Time Objectified – Ethnographies of Youth and Temporality* (p. 23-40). Philadelphia: Temple University Press.
- Jønsson, I. H. og Kjeldal, R. (2021): Børns Vilkår. Allerede inden corona frygtede unge for et trist voksenliv. Nu er fremtidsudsigterne endnu mere usikre - giv dem håb. I *Berlingske Tidende*, 11.03.2021.
- Jørgensen, N.J. (2016): Schooling, Generation, and Transformations in Livelihoods: Youth in the Sand Economy of Northern Kenya. *Geographies of Children and Young People*, 10, 1-21. Singapore: Springer.

- Klapka, P., Ellegard, K., Frantál, B. (2020): What about Time-Geography in the post-Covid-19 era? *Moravian Geographical Reports*, 28(4): 238–247. Doi: <https://doi.org/10.2478/mgr-2020-001>
- Kousholt, Dorte (2011) *Børnefællesskaber og familieliv : børns hverdagsliv på tværs af daginstitution og hjem*. 1 udg. Kbh: Dansk Psykologisk Forlag.
- Kjær, B. (2019). Indefra og udefra – nærhed og distance i antropologisk arbejde. I: K.E. Petersen & J.H. Hansen (red), *Inklusion og eksklusion - en grundbog* (p. 137- 148). Hans Reitzels Forlag.
- Lieberkind, J. (2020). *Nordiske unge – politisk fællesskab og engagement*. Foreningen Norden.
- Medom, T., Christensen, J og Larsen, J. (2021). Corona har gjort ungdommen angst og deprimeret. Derfor bør de unge få en trivselspakke. I *Information* d. 2. marts 2021 [debatindlæg, tilgået d. 11.03.2021]
- Nilsson, K., Astrup E. og Mortensen, A. R. (2021). Generation corona. Otte unge kigger indad efter 12 måneders pandemi. I *Politiken*, reportage 11. marts 2021.
- Ottosen, M.H., A.G. Andreasen, K.M. Dahl, M. Lausten & S.B. Rayce & B.B. Tagmose (2022). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Palludan, Charlotte & Ida W. Winther (2017). Having my own room would be really cool: children’s rooms as the social and material organizing of siblings. *Journal of Material Culture*, 34-50.
- Podjed Dan (2021) Renewal of Ethnography in the Time of the COVID-19 Crisis., 59 Posebno izdanje, 267-284.
- Ranta, M., Silinskas, G., & Wilska, T.-A. (2020). Young adults' personal concerns during the COVID-19 pandemic in Finland: an issue for social concern. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(9/10). <https://doi.org/10.1108/ijssp-07-2020-0267>
- Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelse og acceleration*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Scholten, C, Friberg, T & Sandén, A (2012). Re-Reading Time-Geography from a Gender Perspective: Examples from Gendered mobility. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 103(5), 584–600. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.2012.00717.x>
- Schutz, Alfred (1975). *Hverdagslivets sociologi*. Hans Reitzels Forlag.
- Tænketanken MM (2021). *Ungelivet under og efter Corona. Sønderborgs unges egne perspektiver*. <https://taenketanken.mm.dk/wp-content/uploads/2021/08/Unges-i-Soenderborgs-perspektiver-pa%CC%8A-coronakrisen.pdf>
- Vigh, Henrik (2008): “Crisis and Chronicity: Anthropological Perspectives on Continuous Conflict and Decline”, *Ethnos*, 73:1, 5-24 Routledge Journals, Taylor and Francis.

- vom Lehn, Dirk (2019) From Garfinkel's 'Experiments in Miniature' - to the Ethnomethodological Analysis of Interaction. In *Human Studies* 42, 305–326. <https://doi.org/10.1007/s10746-019-09496-5>
- Waage, Trond (2006) “Coping with Unpredictability ‘Preparing for life’ in Ngaoundéré, Cameroon”. In C. Christiansen, M. Utas and H. E. Vigh, (Eds), *Navigating Youth, Generating Adulthood Social Becoming in an African Context*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.
- Waage, Trond (2016): *Inventing Order - Migrants at a street corner in Urban Cameroon*. Third ISP Project Workshop: The Hot lave Edge of Cultural Flow; 2016-04-22 - 2016-04-23
- Winther, Ida W. (2018). Det upåagtedes etnografi: feltvandring og sanselige metoder som etnografiske tilgange i undersøgelsen af ‘ik’ noget’. I M. H. Jacobsen & H. L. Jensen (red.), *Etnografier*. (p. 297-332.) Hans Reitzels Forlag.